

MULTIDISCIPLINARY TEAMS IN INCLUSIVE EDUCATION

ECHIPE MULTIDISCIPLINARE ÎN EDUCAȚIA INCLUZIVĂ

Druguș OLGA, deputy director of IPLT Petru Rareș, Chisinau
ORCID ID: 0000-0002-0914-2510

CZU: 376:37.011.3

DOI: 10.46727/c.27-28-09-2024.p97-102

Abstract. *Inclusive education is an essential model in ensuring equal access to education for all students, regardless of their special needs or the barriers they may encounter. In this context, the multidisciplinary team has a crucial role in identifying, planning and implementing educational strategies to support the inclusion process. This article explores the multidisciplinary team structure and the importance of collaboration between professionals from different fields for the success of an inclusive education system.*

Keywords: *intra-school multidisciplinary committee, inclusion, individualization, partnership*

Copiii cu cerințe educaționale speciale (CES) se confruntă cu provocări multiple în ceea ce privește adaptarea la mediul educațional. Pentru a răspunde în mod eficient nevoilor acestora, este esențială implicarea unei echipe multidisciplinare. Această echipă este formată din profesioniști din diverse domenii care colaborează pentru a crea un mediu educațional favorabil și a sprijini dezvoltarea complexă a copilului. Scopul acestui articol este de a analiza impactul pe care echipa multidisciplinară îl are asupra dezvoltării educaționale și emoționale a copilului cu CES, evidențiind importanța cooperării între profesioniști și familia copilului.

Școala incluzivă este un model educațional care asigură accesul egal la educație pentru toți elevii, indiferent de dificultățile lor de învățare, dizabilități sau provocările sociale și emoționale. Educația incluzivă are ca obiectiv integrarea tuturor elevilor în mediul școlar obișnuit și crearea unui cadru educațional care să răspundă nevoilor fiecăruia. În acest proces, echipa multidisciplinară are un rol esențial în evaluarea, planificarea și implementarea strategiilor educaționale care să sprijine elevii cu nevoi speciale. Echipa multidisciplinară, conlucrează și colaborează pentru a oferi o abordare integrată și holistică a educației incluzive, fiind constituită din specialiști din diverse domenii, fiecare având un rol specific.

Pentru majoritatea elevilor clasei, cadru didactic care predă o anumită disciplină respectă anumite standarde cu referire la conținuturile și modul de comunicare al acestor conținuturi către toți elevii clasei, constituind o cerință a programei și a manualelor. În aceste condiții, se apar situații, când elevii cu CES au nevoie de un ajutor suplimentar pentru a percepe bine acele conținuturi prezentate de Cadru Didactic de sprijin pe înțelesul acestor elevi și adaptate nivelului și cerințelor lor în planul educației. Comisia Multidisciplinară Intrașcolară este dirijată de un coordonator care, de obicei, este directorul sau directorul-adjunct al unității de învățământ.

Comisia Multidisciplinară Intrașcolară are rolul de a facilita crearea unui mediu incluziv în instituția de învățământ/localitate. Acest deziderat va putea fi atins prin dezvoltarea unei colaborări strânse și fructuoase între CMI și părinți, cadre didactice, factori de decizie, ONG și membri ai comunității. Principalii parteneri ai CMI sunt reprezentați în schema din *figura 1*.

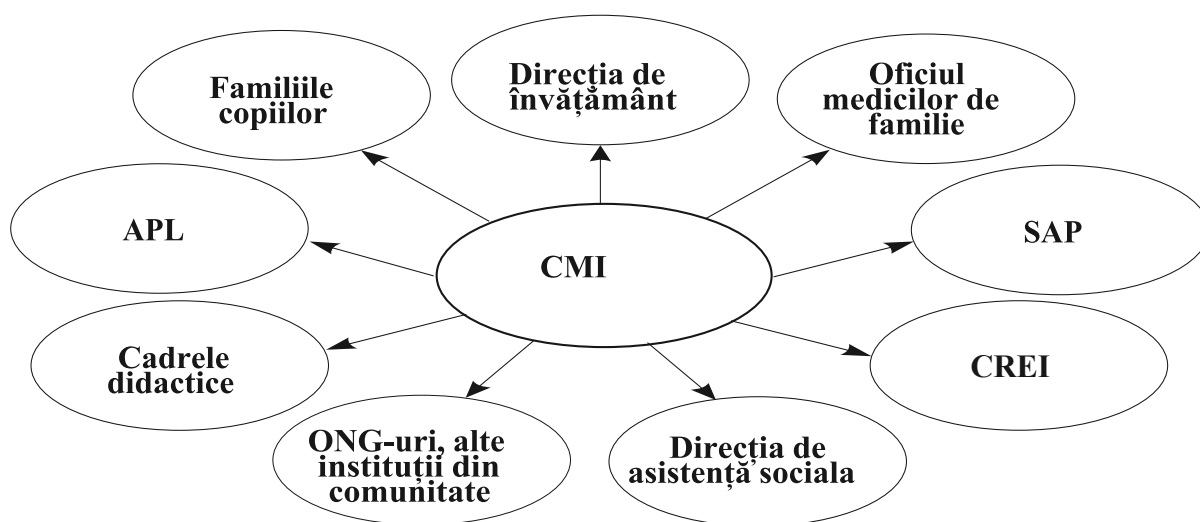

Figura 1. Parteneri ai Comisiei Multidisciplinare Intrașcolare (CMI)

Fiecare membru al echipei contribuie la dezvoltarea unui plan educațional individualizat (PEI) pentru elevii cu nevoi speciale. Aceștia colaborează pentru a identifica punctele forte și punctele slabe ale elevului și pentru a crea un program de intervenție personalizat. Colaborarea echipei multidisciplinare în școala incluzivă are la bază următoarele principii:

- **Comunicarea eficientă.** Colaborarea eficientă între membrii echipei este esențială pentru succesul unui program de incluziune. O comunicare clară și regulată permite echipei să împărtășească informații relevante despre progresul elevului și să ajusteze strategiile educaționale în funcție de nevoile sale.
- **Abordări integrate și flexibile.** Echipa multidisciplinară trebuie să adopte o abordare integrată, în care fiecare specialist contribuie la bunăstarea generală a elevului. De exemplu, psihologul poate colabora cu profesorul pentru a implementa tehnici de gestionare a comportamentului, iar logopedul poate recomanda activități de sprijin pentru dezvoltarea comunicării, integrate în orele de curs.
- **Implicarea familiei și comunității,** altă componentă esențială a succesului echipei multidisciplinare este colaborarea cu familia și comunitatea. Implicarea părinților în procesul de decizie și implementarea programelor de sprijin acasă sunt esențiale pentru continuitatea intervenției. De asemenea, comunitatea joacă un rol important în facilitarea incluziunii elevilor în activități extrașcolare și sociale.

Fiecare profesionist aduce o expertiză unică, contribuind la dezvoltarea unui plan de intervenție personalizat pentru copil. Principalul obiectiv al echipei multidisciplinare este de a evalua nevoile individuale ale copilului și de a implementa strategii educaționale și terapeutice care să promoveze dezvoltarea acestuia. Acest proces implică o colaborare strânsă între toți membrii echipei pentru a asigura o intervenție cuprinzătoare și eficientă. Funcțiile principale ale echipei multidisciplinare includ:

- Evaluarea completă a copilului, identificarea punctelor forte și a dificultăților.
- Elaborarea unui plan educațional individualizat (PEI), adaptat nevoilor specifice copilului.
- Implementarea de strategii educaționale și comportamentale care să sprijine procesul de învățare.
- Monitorizarea progresului copilului și ajustarea planului de intervenție în funcție de evoluția acestuia.
- Sprijinirea familiei în înțelegerea nevoilor copilului și în participarea activă la educația acestuia.

Implicarea echipei multidisciplinare are un impact semnificativ asupra dezvoltării copilului cu CES. Această intervenție personalizată poate ajuta copilul să depășească barierele educaționale și sociale, favorizându-i progresul cognitiv și emoțional. Dezvoltarea cognitivă este stimulată prin programe educaționale adaptate care iau în considerare stilul de învățare al copilului, ritmul său de

dezvoltare și nevoile specifice. De exemplu, un copil cu dificultăți de învățare poate beneficia de metode vizuale sau practice care să faciliteze înțelegerea conceptelor dificile. Pe de altă parte, dezvoltarea emoțională este susținută prin intervenții psihologice care vizează gestionarea anxietății, a frustrării și dezvoltarea unei stime de sine pozitive. Psihologul din echipa multidisciplinară poate ajuta copilul să își exprime emoțiile și să facă față provocărilor legate de integrarea în mediul școlar [1].

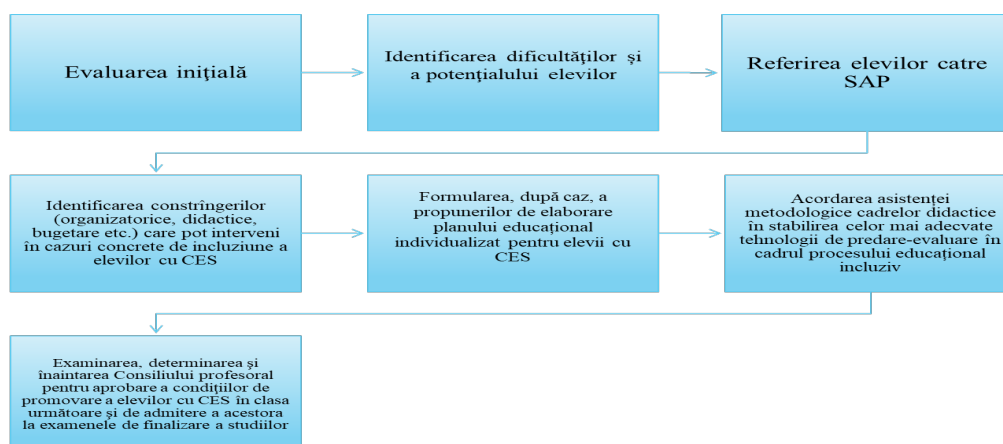

Figura 2. Atribuțiile CMI

Familia joacă un rol esențial în succesul intervenției echipei multidisciplinare. Părinții și ceilalți membri ai familiei sunt adesea cei mai buni cunoscători ai nevoilor copilului și pot oferi informații valoroase despre comportamentul și dezvoltarea acestuia în afara mediului școlar. Colaborarea dintre echipa multidisciplinară și familie are multiple beneficii:

- Asigură continuitatea intervențiilor educaționale și terapeutice și în afara școlii.
- Permite părinților să își dezvolte abilitățile de a sprijini copilul în mod eficient.
- Contribuie la crearea unui mediu sigur și de susținere pentru copil, atât acasă, cât și la școală.

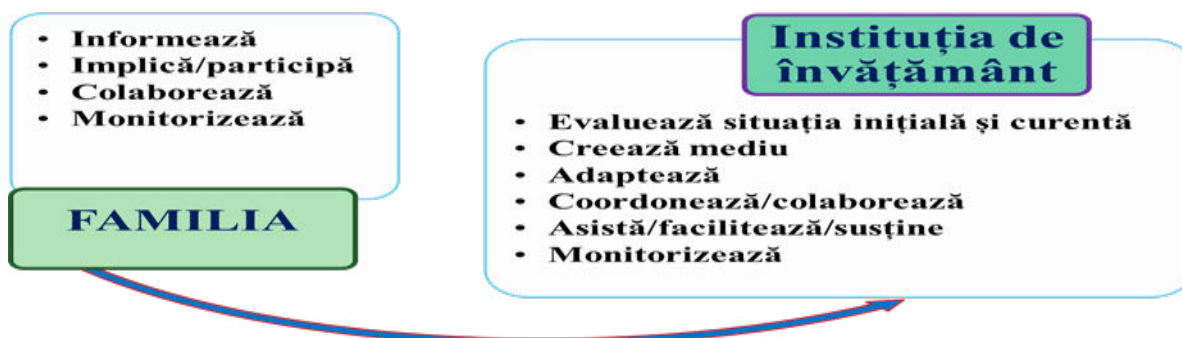

Figura 3. Parteneriatul Familie-instituția de învățământ în asigurarea accesului la educație

Familia, este un pilon foarte important în formarea și dezvoltarea copiilor cu CES încă de la vârsta fragedă. Având ca obiectiv specific antrenarea părinților în activitățile cu această categorie de copii, la nivel de instituție, dar și individual, pot fi organizate diverse activități complexe.

Organizarea ședințelor individuale și de grup cu părinții elevilor cu CES. Când vorbim despre ședințe, în general, ne referim la o metodă de comunicare pentru rezolvarea unor sarcini cu caracter informațional sau decizional prin reunirea pe timp scurt a unui grup coordonat de o persoană, în cazul elevilor cu CES– dirigintele, psihologul sau cadrul didactic de sprijin.

Ținând cont de faptul că ședințele reunesc persoane cu temperamente și personalități diferite, stăpânirea unor tehnici ale comunicării verbale asertive, nonverbale, dar și a ascultării active vor condiționa reușita unei ședințe.

Fie că sunt ședințe de informare a părinților sau de luare a unor decizii, acestea au un caracter pronunțat formal, respectând protocolul de organizare și desfășurare, fiind legate direct de

obiectivele programului de formare, de obiectivele instituției de învățământ sau ale procesului educațional.

Unul din avantajele ședinței este că pot fi implicate toate sau majoritatea cadrelor didactice și manageriale, iar ca dezavantaj faptul că, uneori, acestea durează prea mult și se pierde esența problemei abordate.

La Organizarea ședințelor (individuale/de grup) de consiliere a părinților, va fi implicat psihologul școlar, care semestrial va organiza ședințe de grup sau ședințe individuale în funcție de particularitățile și specificul dificultăților de învățare a fiecărui elev.

Demararea procesului de consiliere preventivă a părinților anticipează ședințele în care sunt prezentate problemele cu care se confruntă copiii cu CES. Acest fapt va permite o abordare mai înțelegătoare a situației-problemă și diminuarea reticenței de a accepta dificultățile propriului copil. Consilierea preventivă a părinților se va focaliza pe învățarea de către aceștia a unor strategii, modalități, tehnici și procedee de autocontrol și management al stresului. Controlul propriilor emoții din partea părinților vizează în primul rând modul de relaționare și comunicare cu copiii. În ultimă instanță, vorbirea și gesturile au, deseori, un efect de frânare asupra reacțiilor emoționale.

În consens cu scopul consilierii parentale, centrarea pe învățarea strategiilor de depășire a problemelor și situațiilor de criză (determinate de dificultățile de învățare ale copiilor), vine și crearea condițiilor favorabile de realizare a acestei consilieri. Susținerea și sprijinirea morală a părinților de către psiholog, cadrul didactic/de sprijin în dezvoltarea abilităților de comunicare a copiilor cu CES presupune selectarea judicioasă a metodelor și tehnicilor. În primul rând, problema dificultăților de învățare trebuie definită în termeni de rezultate concrete așteptate și dorite în urma conjugării eforturilor părinți-cadre didactice-psiholog. Dacă cadrul didactic va formula obiectivele urmărite clar - dezvoltarea abilităților de comunicare, în termeni pozitivi, ținându-se cont de specificul dificultății de învățare la copil, atunci șansele ca ele să fie atinse cresc considerabil. Prin urmare, modul în care părintele copilului cu CES percepe, înțelege și evaluează realitatea, influențează definirea și conștientizarea problemei cu care se confruntă. Realitatea nu poate fi ignorată, este una concretă, există în mod obiectiv, dar modul în care este percepută și cunoscută este diferită de la o persoană la alta, astfel încât fiecare părinte își construiește realitatea lui.

Părinții trebuie să fie implicați în toate etapele procesului de intervenție, de la evaluare până la implementarea planului individualizat de educație. Comunicarea deschisă și transparentă între părinți și profesioniști este esențială pentru succesul intervenției. Dacă vorbim despre dificultățile de învățare ale copiilor din clasele primare, pot constitui atât cauze cât și efecte ale unor bariere de comunicare sau abilități de comunicare slab dezvoltate. Contextul în care acestea se diminuează sau se intensifică poate fi mediul familial. Dificultățile de învățare pot fi identificate din perioada preșcolară de către părinți, înainte ca învățătorul să le depisteze. Totuși, persistă o reticență, general valabilă, a familiei de a ascunde și de a nega problemele copilului, în speranța că timpul le rezolvă pe toate. De aceea rigorile și exigențele școlare pot scoate în evidență sau amplifica dificultățile de învățare.

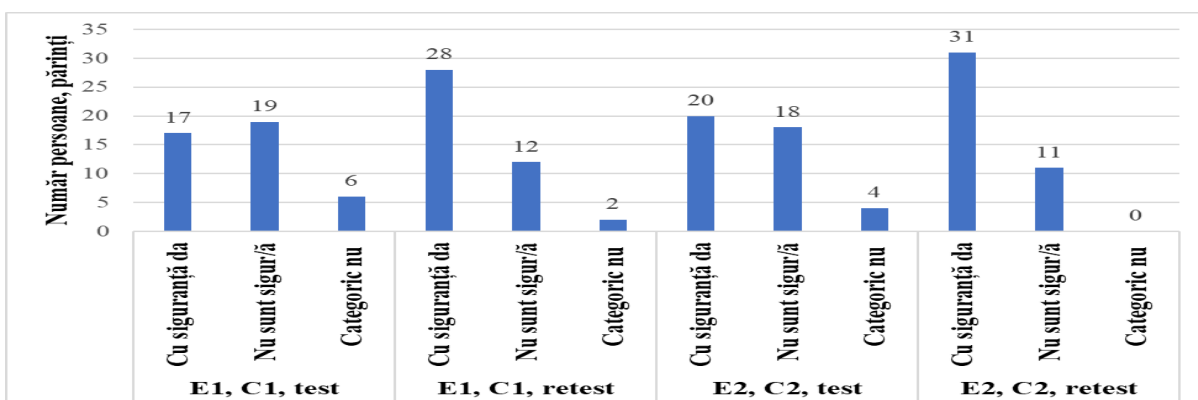

Figura 4. Recunoașterea dificultăților de învățare de către părinții elevilor cu cerințe educaționale speciale (dificultăți de învățare)

Progresele elevilor înregistrate pe parcursul demersului pedagogic în cadrul cercetării experimentale realizat pentru teza de doctor în științe ale educației „Modele psihopedagogice de dezvoltare a comunicării la copiii cu dificultăți de învățare” au fost garantate de implicarea necondiționată a părinților, care au conștientizat și acceptat problema dată la copiii lor. Efortul părinților a fost enorm în realizarea diferitor activități, dar și în acceptul de a participa la ședințe și training-uri organizate de psihologul școlar, cadrul didactic de sprijin sau dirigintele clasei.

Numărul părinților care au recunoscut și acceptat dificultățile de învățare ale copiilor la etapele test-re-test este în creștere, ceea ce constituie un indicator pozitiv, deoarece o problemă conștientizată și acceptată conduce la identificarea soluțiilor și la acceptarea provocărilor organizării, participării și implicării plene în diverse activități. Din datele prezentate în Fig. 4 rezultă că 11 părinți ai elevilor din cl. III, eșantionul experimental E1 și din cel de control C1 la etapa re-test au devenit mai siguri că copiii lor se confruntă cu probleme de învățare, iar numărul celor categorici s-a redus cu 4 persoane. Aceleași rezultate observăm și pentru eșantioanele E2 și C2, numărul „categoricilor” fiind nul.

Părinții având un rol important, decisiv chiar, pentru atenuarea dificultăților de învățare prin suport afectiv, înțelegere, colaborare (inclusiv cu suport) cu instituția și profesorii, în activitatea școlară și extrașcolară a copiilor. Acestui obiectiv a servit întrebarea: Copilul Dvs. Vă cere ajutorul când întâmpină dificultăți în realizarea unei sarcini școlare?

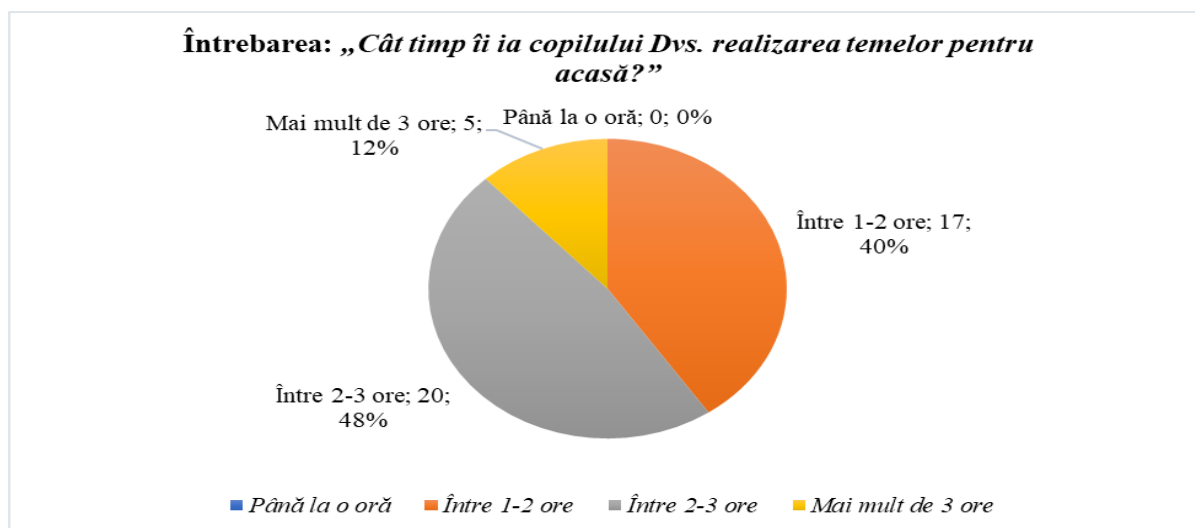

Figura 5. Durata realizării temelor pentru acasă de către elevii cu cerințe educaționale speciale (dificultăți de învățare)

La moment, putem afirma cu certitudine că Educația Incluzivă din Republica Moldova se confruntă cu următoarele provocări:

- *Lipsa resurselor:* Una dintre principalele provocări este lipsa de resurse financiare și umane pentru susținerea activităților de incluziune.
- *Comunicarea deficitară:* Uneori, lipsa unei comunicări eficiente între membrii echipei poate duce la inconsistențe în intervenție.
- *Formarea insuficientă a personalului:* Profesorii pot să nu aibă pregătirea necesară pentru a lucra eficient cu elevii cu nevoi speciale.
- După părerea noastră, pentru a îmbunătăți procesul incluziunii copiilor cu CES în instituțiile de învățământ general mai este nevoie de:
- *Formarea continuă a echipei:* Organizarea de cursuri de formare și workshopuri pentru membri echipei, în vederea îmbunătățirii competențelor.
- *Îmbunătățirea comunicării:* Stabilirea unor întâlniri regulate pentru a discuta progresul elevilor și a face ajustări în planurile de intervenție.
- *Implicarea autorităților:* Colaborarea cu autoritățile locale și guvernamentale pentru obținerea finanțării necesare și dezvoltarea infrastructurii educaționale incluzive.

Concluzii și recomandări

Echipa multidisciplinară joacă un rol esențial în școala incluzivă, facilitând integrarea elevilor cu nevoi speciale în învățământul de masă. Prin colaborarea dintre profesioniști din domenii diferite și implicarea activă a familiei și comunității, este posibilă crearea unui mediu educațional care să răspundă diversității nevoilor fiecărui elev. Cu toate acestea, pentru ca acest proces să fie cu adevărat eficient, este necesară depășirea provocărilor și implementarea unor soluții care să asigure o intervenție constantă și de calitate. Intervenția echipei multidisciplinare este esențială pentru dezvoltarea completă a copilului cu cerințe educaționale speciale. Colaborarea între profesioniști și familie este cheia succesului în integrarea copilului în mediul educațional și în dezvoltarea abilităților necesare pentru o viață independentă. Este demonstrat faptul, că o echipă multidisciplinară bine coordonată poate face o diferență semnificativă în viața unui copil cu CES, asigurându-i șanse mai bune de succes educațional și social.

Printre **recomandările** pe care le putem face pentru îmbunătățirea eficienței echipelor multidisciplinare se numără:

- Asigurarea formării continue a profesioniștilor implicați.
- Promovarea comunicării constante și eficiente între toți membrii echipei și familie.
- Elaborarea de politici educaționale care să sprijine integrarea copiilor cu CES în școli obișnuite.

Bibliografie:

1. BUCUN, N., GÎNU, D. *Educația incluzivă – condiție pentru dezvoltarea curriculumului școlar*. În: Modernizarea standardelor și curricula educaționale – deschidere spre o personalitate integrală. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 22-23 octombrie 2009, Institutul de Științe ale Educației, Partea I, Chișinău: Print-Carpo SRL, p.219-223. ISBN: 978-9975-64-179-1.
2. RACU, A., VERZA, F.E., RACU, S. *Pedagogia specială*. Chișinău: I.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2012. ISBN 978-9975-53-0611-3.
3. https://www.academia.edu/8972242/Guide_inclusive_education
4. <http://www.keystonemoldova.md/wp-content/uploads/sites/4/2020/08/Guide-inclusive-education.pdf>